

**TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

2014 YILI FINDIK SEKTÖR RAPORU

ANKARA 2015

İÇİNDEKİLER

1.	DÜNYADA FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ.....	2
1.1.	Üretim.....	2
1.2.	İhracat.....	2
1.3.	İthalat.....	3
2.	TÜRKİYE'DE FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ.....	4
2.1.	Üretim.....	4
2.2.	Tüketim.....	5
2.3.	İhracat.....	5
3.	TMO'NUN FINDIK SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ.....	6
4.	ÖNEMLİ FINDIK ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR.....	7

FINDIK SEKTÖR RAPORU

1. DÜNYADA FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ

1.1. Üretim

Fındık, bademden sonra dünyada yetiştiriciliği en yaygın yapılan sert kabuklu meyvedir. Fındığın kültür çeşitleri Türkiye, İtalya, İspanya, ABD, Çin, İran, Yunanistan, Fransa, Azerbaycan, Rusya, Kırgızistan, Portekiz, Beyaz Rusya, Moldova, Tacikistan, Gürcistan, Ukrayna, Tunus, Macaristan, Kıbrıs ve Kamerun'da yetiştirilmektedir. Bununla birlikte, FAO istatistiklerinde üretici olarak henüz yer verilmeyen Arjantin, Avusturya, Avustralya, Estonya, İran, Yeni Zelanda, Romanya, Slovenya, Suriye, Ukrayna, İngiltere ve Yugoslavya gibi ülkelerde de az da olsa fındık üretilmekte ve üretimin artırılmasına yönelik önemli çalışmalar yapılmaktadır.

Dünya fındık üretimi, 1960'lı yıllarda yaklaşık 250 bin ton civarında iken son 5 yıllık süreçte ortalama 778 bin tona çıkmıştır. Dünya fındık üretiminin yaklaşık %68'ini gerçekleştiren Türkiye'yi sırasıyla İtalya ve Azerbaycan takip etmektedir (INC).

Tablo 1: Dünya Fındık Üretimi (Kabuklu/Bin Ton)

	2010	2011	2012	2013	2014	Ortalama
Türkiye	600.000	430.000	660.000	549.000	412.000	530.200
İtalya	87.200	140.000	84.000	100.000	80.000	98.240
Azerbaycan	25.000	55.000	40.000	35.000	25.000	36.000
Gürcistan	40.000	30.000	28.000	40.000	35.000	34.600
ABD	24.500	35.000	32.000	40.200	36.300	33.600
İspanya	20.000	22.000	16.000	18.000	19.500	19.00
Diğerleri	27.000	27.000	25.000	25.000	25.000	25.800
Toplam	823.700	739.000	885.000	807.200	632.800	777.540

Kaynak: INC, TÜİK

Son 5 yıllık ortalama veriler dikkate alındığında; ülkemiz üretimi 530 bin ton (%68), diğer ülkelerin üretimi ise 247 bin ton (%32) civarındadır.

1.2. İhracat

Dünyada fındık tüketiminin tamamına yakın kısmı (%91) Avrupa ülkeleri tarafından gerçekleştirilmekte ve büyük ölçüde (%80'i) çikolata ve şekerleme sanayinde ham madde olarak kullanılmaktadır.

Dünya fındık ihracatının son 5 yıllık ortalaması kabuklu fındık karşılığı 675 bin tondur. Bunun %76'sını Türkiye gerçekleştirmektedir (INC). Dünya fındık üretim ve ihracatının çok önemli bir kısmını Türkiye'nin sağlamasından dolayı, iç piyasada uyguladığı politikaların dünya piyasaları ve fiyatlarına etkisi de fazla olmaktadır.

Diğer önemli fındık ihracatçısı ülkeler İtalya, Azerbaycan, Gürcistan, ABD ve İspanya'dır. Bununla birlikte üretici olmamalarına rağmen ithal ettiği fındığı iç veya işlenmiş olarak ihraç eden diğer ülkeler Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika ve İsviçre'dir.

Tablo 2: Dünya Fındık İhracatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)

Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	Ortalama
Türkiye	504.610	487.532	531.488	549.314	505.056	515.600
İtalya	30.130	28.510	28.320	34.263	37.785	31.802
Azerbaycan	17.006	25.804	20.500	20.830	556	16.939
Gürcistan	23.216	38.184	27.106	57.889	38.674	37.014
Almanya	7.646	9.868	5.658	10.072	0	6.649
İspanya	4.323	5.559	4.652	5.096	4.761	4.878
ABD	13.337	19.967	3.142	31.308	39.082	21.367
Fransa	5.249	4.607	2.024	4.937	5.350	4.433
Diğerleri	26.654	62.232	17.016	47.243	26.186	35.866
Toplam	632.171	682.263	639.906	760.952	657.450	674.548

Kaynak: INC ve 2014 Türkiye verileri KİB'den alınmıştır.

1.3. İthalat

Dünyadaki en büyük fındık ithalatçısı ülkeler sırasıyla; İtalya, Almanya, Fransa, Rusya, Belçika ve İsviçre'dir. Çikolata ve şekerleme sanayisinin gelişmiş olduğu ithalatçı ülkeler, aynı zamanda fındığın ikamesi olan bademin de en önemli alıcısı durumundadırlar. Ancak aşağıdaki tablo incelendiğinde, gelişen gıda endüstrisinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için Kanada'nın da son yıllarda fındık ithalatını arttırdığı görülecektir.

Tablo 3: Dünya Fındık İthalatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)

Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	Ortalama
İtalya	83.458	94.904	94.790	115.959	126.519	103.126
Almanya	65.156	70.752	57.106	81.514	65.225	67.951
Fransa	56.004	58.165	57.784	54.180	38.773	52.981
Belçika	15.272	48.463	13.944	14.604	9.492	20.355
Rusya	22.102	28.166	26.358	18.370	9.605	20.920
İsviçre	18.996	19.149	17.502	20.072	2.134	15.571
Hollanda	7.230	7.384	7.110	7.742	6.433	7.180
Çin	5.200	12.630	1.334	16.759	6.424	8.469
Polonya	14.054	15.021	20.624	17.686	15.221	16.521
Kanada	17.488	21.549	22.240	24.449	39.039	24.953
Vietnam	13.383	9.330	340	5.651	9.962	7.733
İspanya	11.123	10.126	10.496	12.210	9.268	10.645
Avusturya	5.217	6.366	5.062	5.778	4.748	5.434
Mısır	8.457	4.746	7.156	6.212	4.670	6.248
Diğerleri	84.882	81.108	89.287	137.105	99.144	98.305
Toplam	428.022	487.859	431.133	538.291	446.657	466.392

Kaynak: INC

2. TÜRKİYE’DE FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ

2.1. Üretim

İlk defa Doğu Karadeniz Bölgesi’nde başlanan kültür ırkı fındık yetiştiriciliği; devletin fındığa 1964 yılından sonra alım garantisi vermesi, fındığın diğer ürünlere göre daha az emekle yetiştirilen bir ürün olması, bölgeden yapılan göçler vb. etkenlerden dolayı önce Batı Karadeniz Bölgesi, daha sonra ise diğer bölgelere yayılmıştır. Çiftçi Kayıt Sistemi’ne göre Türkiye’de 43 ilde fındık yetiştiriciliği yapılmasına rağmen ticarete konu olan yetiştiriciliğin tamamına yakını Trabzon, Ordu, Giresun, Samsun, Düzce, Sakarya, Zonguldak, Artvin, Bartın, Kocaeli, Sinop, Gümüşhane, Kastamonu, Rize, Bolu ve Tokat illerinde gerçekleştirilmektedir. 2014 yılı TÜİK verilerine göre 702 bin hektarlık alanda fındık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Dikim alanlarının %73’üne tekabül eden 514.115 hektarlık alan, fındığın ekolojik bölgesi olan Doğu Karadeniz’de yer almaktadır.

Fındık Alanlarının Tespitine Dair 2014/7253 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’na göre 16 il ve bunlara bağlı 108 ilçede yasal olarak fındık dikimi yapılabilmektedir.

Ülkemizde son beş yıllık ortalama fındık üretimi 530 bin ton olmakla birlikte 2008 yılında 801 bin ton, 2014 yılında ise 412 bin ton olarak gerçekleşmiştir (TÜİK). 2014 yılında gerçekleşen 412 bin tonluk üretim son on yılın en düşük miktarı olmuştur.

Tablo 4: İl Bazında Fındık Ekiliş, Üretim ve Verim

Yıllar	2010			2011			2012			2013			2014		
	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)
Giresun	74.944	117.639	64	67.603	117.639	57	101.532	121.773	83	81.342	117.729	69	25.327	117.137	22
Ordu	141.714	200.538	71	99.881	227.054	44	145.353	227.119	64	178.357	227.183	79	84.874	227.183	37
Samsun	83.830	88.341	95	52.087	88.341	59	88.392	88.341	100	69.392	89.594	77	65.011	89.594	73
Trabzon	45.932	62.809	73	33.410	64.283	52	58.767	64.544	91	44.537	65.485	68	31.065	65.432	47
Sinop	1.439	1.665	86	1.092	1.665	66	1.024	1.665	62	1.112	1.676	66	1.078	1.676	64
Rize	1.962	3.558	55	2.174	3.558	61	1.633	3.558	46	1.377	3.610	38	1.122	3.607	31
Artvin	10.711	11.127	96	9.416	11.322	83	9.414	11.322	83	14.420	8.850	163	9.346	8.665	108
Düzce	78.902	62.698	126	45.098	62.675	72	81.278	62.706	130	48.295	62.706	77	56.306	62.685	90
Sakarya	108.150	69.193	156	74.537	69.085	108	118.057	69.082	171	64.540	72.175	89	84.865	72.173	118
Zonguldak	26.098	23.418	111	20.365	23.418	87	25.890	23.418	111	19.105	23.591	81	30.148	23.591	128
Kocaeli	13.473	8.439	160	10.649	8.435	126	10.524	8.436	125	8.531	8.016	106	7.323	7.966	92
Kastamonu	4.311	7.423	58	4.488	7.525	60	4.993	7.463	67	5.102	7.473	68	4.231	7.471	57
Bartın	0	0	0	3.683	4.102	90	7.016	4.102	171	5.684	6.000	95	6.688	6.000	111
Gümüşhane	0	0	0	758	825	92	903	825	110	876	837	105	878	822	107
Bolu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	364	1.089	33
Tokat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	506	2.752	18
Diğer	8.534	11.018	77	4.759	7.039	68	5.224	7.053	74	6.330	7.219	88	2.868	3.299	87
Toplam	600.000	667.865	90	430.000	696.964	62	660.000	701.407	94	549.000	702.144	78	412.000	701.141	59

Kaynak: TÜİK.

Türkiye’de dekar başına üretim ABD ve Gürcistan gibi üretici ülkelerden daha düşüktür. FAO’ ya göre dekara fındık verimi Türkiye’de 130 kg/da iken ABD’de 364 kg/da, Gürcistan’da 249 kg/da, İtalya’da 157 kg/da ve İspanya’da ise 111 kg/da’dır (FAO 2013).

Türkiye’nin fındık veriminde yıllara göre önemli dalgalanmalar da görülmektedir. İklim şartları, gerekli kültürel işlemlerin yeterince yapılmaması ve fındık bitkisinde görülen periyodisite gibi etkenler verimdeki dalgalanmayı arttırmaktadır. Fındık bahçelerinin genelde yaşlı olması, ocakların ise sık dikili olmasından dolayı Trabzon, Giresun ve Ordu illerindeki verim seviyesi Kocaeli, Sakarya ve Düzce illerinin verim düzeyine göre daha düşüktür. Sakarya ve Düzce illerindeki üreticilerin işletme büyüklükleri ve verim düzeylerinin daha yüksek olması nedeniyle bu bölgedeki dikim alanları hızla artmaktadır.

2.2. Tüketim

Fındığın iç tüketimi konusundaki veriler yetersiz olup üretim ve ihracat miktarları ile devir stoklarından yola çıkılarak kabuklu fındık cinsinden iç tüketimin yıllık 100–120 bin ton civarında olduğu tahmin edilmektedir (Yağlığa ayrılan miktarlar hariç).

Yetersiz tanıtım ve bilgi eksikliği, fiyatların yüksek bulunması, çerez olarak tüketiminin yaygın olmaması ile ikame ürünlerin fazlalığı gibi etkenler tüketimin arttırılmasındaki en önemli engelleri oluşturmaktadır.

TMO, 2006-2011 yılları arasında yapmış olduğu çalışmalarla kavrulmuş iç fındık, şekerli fındık ezmesi ve fındık yağı gibi ürünleri uygun fiyatla halkımızın tüketimine sunmuş olup alternatif tüketim yollarından biri olan fındıklı ekmek üretimini teşvik için ise halk ekmek fabrikalarına uygun fiyatla kıyılmış fındık temin etmiştir.

Tablo 5:Türkiye Fındık Tüketimi (Kabuklu karşılığı, Ton)

Yıllar	2010–11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	Ortalama
Miktar (Ton)	232.000	135.000	150.000	142.000	80.000	147.800

Kaynak: 2014 – 2015 dönemleri TMO tahmini

Tabloda yer alan yüksek tüketim rakamları, FKB ve TMO’nun arz fazlası stoklarını yağ imalatında kullanmasından kaynaklanmaktadır. Zira son yıllarda yağ haricindeki iç tüketim miktarı 100–120 bin ton civarında olup yağ dâhil son 5 yıllık tüketim ortalaması 148 bin tondur.

2.3. İhracat

Türkiye’de üretilen fındığın %15–20 kadarı iç piyasada tüketilmekte, %80-85’i ise ihraç edilmektedir. Türkiye, 2005–2015 yılları ortalaması 226 bin ton olan iç fındık ihracatı ile dünya fındık ihracatının yaklaşık %76’sını gerçekleştirmiştir. 2014 yılında ülkemizde fındık ihracatının %57’si iç fındık olarak, %43’ü ise işlenmiş fındık olarak gerçekleşmiştir (TÜİK).

Fındık ihracatımızda AB’nin payı 2001 yılı verilerine göre %81,2 iken bu oran 2014 yılında %62 olarak gerçekleşmiştir. Bunun nedeni ise ihracat yapılan ülke sayısının son yıllarda artmasıdır. Son 5 yıl ortalamasına göre ihracatta ilk sırayı %23,4 ile İtalya, ikinci sırayı ise %23 ile Almanya almaktadır. Diğer önemli pazarları sırasıyla; Fransa, Avusturya, İsviçre, Belçika, Hollanda ve Rusya oluşturmaktadır (KİB).

Tablo 6: Türkiye İ Fındık İhracatı

Yıllar	İhracat Miktarı (İ/Ton)	İhracat Bedeli (Bin \$)	Birim İhraç Fiyatı (\$/kg)
2005	209.364	1.928.378	9,21
2006	247.186	1.467.017	5,93
2007	233.138	1.519.478	6,52
2008	228.402	1.407.872	6,16
2009	219.355	1.172.598	5,35
2010	252.305	1.544.786	6,12
2011	243.766	1.759.162	7,22
2012	265.744	1.802.463	6,78
2013	274.657	1.767.277	6,43
2014	252.528	2.314.253	9,16

Dünya fındık fiyatlarının belirlenmesinde ülkemizde oluşan fındık fiyatları etkin rol oynamaktadır. İhraç fiyatının yüksek olması durumunda en büyük rakiplerimiz olan İtalya ve İspanya, AB'nin sağladığı destekler ve nakliye avantajını kullanarak daha düşük fiyatlarla stoklarını eritmektedir. Hasat dönemlerine devrolan stoklar ise genellikle ülkemizde kalmaktadır.

3. TMO'NUN FINDIK SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ

Fiskobirlik'in mali sorunlar yaşamaya başlaması ve üreticilere karşı olan yükümlülüklerini yerine getirememesi nedeniyle piyasa istikrarının sağlanmasını teminen TMO, 2006/10865 sayılı Kararname ile fındık alımıyla görevlendirilmiştir.

TMO; 2006–2007 sezonunda 163 bin ton, 2007–2008 sezonunda 163 bin ton (67 bin ton FKB), 2008–2009 sezonunda 368 bin ton olmak üzere toplamda 694 bin ton fındık alım yaparak karşılığında 2,96 milyar TL ödemede bulunmuştur. 2008–2009 sezonunda 801 bin tonluk rekoltenin %46'sı alıma tabi tutularak Cumhuriyet tarihinin en yüksek müdahalesi gerçekleştirilmiştir.

TMO tarafından Karadeniz Bölgesi'ndeki 12 ayrı noktada lisanslı depoculuğa uygun, toplam 150 bin tonluk modern depo yaptırılmış olup bu depolar, 2008-2013 yılları arasında kullanılmıştır.

2009/15202 sayılı Kararname ile 2009–2011 yıllarını kapsayan strateji çerçevesinde; TMO'nun fındık alım görevi sonlandırılmış, üreticilere alan bazlı gelir desteği verilmeye başlanmıştır. Alan bazlı gelir desteği olarak son 6 yılda toplam 3,570 milyar TL ödemede bulunulmuştur.

Strateji kapsamında TMO ise arz fazlası stoklarının bir kısmını yağ imalatında değerlendirmiş, arz açığı olduğu dönemlerde piyasa ihtiyacını stoklarından satış yaparak karşılamış, satışlarını hasat öncesinde (ağustos ayı) durdurmuş ve üreticiden olan arza imkân sağlamak amacıyla ocak ayından önce satış yapmamıştır.

Bunların yanı sıra 2009-2012 yılları arasında fındık ve mamullerinin tüketimini artırmak amacıyla imal ettiği kavrulmuş iç fındık, şekerli fındık ezmesi ve rafine fındık yağını TMO iş yerlerinde; kavrulmuş-kıyılmış iç fındıkları ise fındıklı ekmek üretimi için İstanbul, Ankara, İzmir ve Antalya Halk Ekmek Fabrikalarına satılmıştır.

Tanıtım amaçlı bu satışların bir nebze amacına ulaşması ve stokların yenilenme imkânı bulunmamasından dolayı mamul madde imalatları ve satışları 2011 yılında sonlandırılmıştır. Bununla birlikte rafine fındık yağı imalatı ve satışları ise devam etmektedir.

2014 yılı Ekim ayı itibariyle kabuklu fındık stoklarının tamamı tasfiye edilmiş olup alımlarla oluşan 694 bin ton kabuklu fındık stokunun; 386 bin tonu yağ imalatında, 199 bin tonu piyasaya ve 80 bin tonu Kararnameler kapsamında Fiskobirlik'e satılarak 29 bin tonu ise kavrulmuş fındık ve fındık mamulleri imalatında değerlendirilmiştir.

4. ÖNEMLİ FINDIK ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR

ABD'deki Oregon Fındık Yetiştiricileri (HGO), ABD fındığının en büyük işleyicileri ve pazarlayıcılarıdır. Bu birlik, fındık yetiştiricilerinin oluşturduğu bir kooperatif olup ortalama 34 bin tonluk üretimle dünya fındık arzının %4'ünü gerçekleştirmektedir. ABD yılda yaklaşık 10 bin ton fındık ithal etmektedir (USDA).

İtalya son beş yıllık ortalamaya göre 98 bin ton fındık üretimiyle dünya fındık arzının %13'ünü gerçekleştirmekte olup buna ilave olarak yıllık ortalama 103 bin ton kabuklu fındık ithal etmektedir (INC).

İspanya ise son beş yıllık ortalamaya göre 19 bin ton fındık üretimiyle dünya fındık arzının %2,4'ünü gerçekleştirmekte olup buna ilave olarak yıllık ortalama 11 bin ton fındık ithal etmektedir (INC).

Türkiye'nin diğer üretici ülkelere göre birim alandan daha düşük verim elde etmesi uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü azaltmaktadır. Bununla birlikte Azerbaycan ve Gürcistan'daki üretim artışının önümüzdeki yıllarda ülkemizin fındık ihracatını olumsuz etkileyebileceği söylenebilir. Son yıllarda dış piyasalarda fındık fiyatlarının yüksek, üretim maliyetlerinin ise düşük olması nedeniyle fındık üretimi yaygınlaşmaktadır. Çikolata sanayinde faaliyet gösteren firmalar da ham madde giderlerini azaltmak amacıyla Azerbaycan ve Gürcistan'da fındık yetiştiriciliğini teşvik ederek Türkiye'nin pazardaki etkinliğini azaltmayı hedeflemektedirler.

Bir diğer husus da fındığın ikame ürünü olan bademin dünyada tüketiminin, çikolata ve şekerleme sanayisinde kullanımının artmasıdır. Badem fiyatlarının fındığa göre daha istikrarlı olması ve Kaliforniya Pazarlama Kurulunun izlemiş olduğu etkin pazarlama politikasının etkisiyle dünyadaki badem ithalatı, fındığa göre daha hızlı bir şekilde artmaktadır.